

אזמרה לשמך

פסקי הלכות ותשובות נפדי מוריני הגאון הגדול רבי עמרם פריד שליט"א

הלכות שבת חנוכה – ג'

תפילת מנחה מוקדמת בערב שבת חנוכה

כתב ה'פרי מגדים' שבערב שבת חנוכה יש להתפלל מנחה לפני הדלקת נרות חנוכה, שאם יתפלל מנחה לאחר ההדלקה הוי תרתי דסתרי, וכן פסק המשנה ברורה בסי' תרע"ט ס"ק ב' וב'שער הציון' אות ז'.

וכתב הא"ר סי' תרע"ט שאם לא התפלל מנחה מוקדם ועכשיו צריך להדליק נרות חנוכה, שלא יתפלל מנחה ביחיד אלא ידליק נרות חנוכה ואחר כך יתפלל מנחה בציבור.

זמן הדלקת נרות בערב שבת חנוכה

יש להסתפק האם אפשר לכתחילה להדליק מפלג המנחה כיון שבלאו הכי לא מדליקים בזמן שמדליקים ביום חול, או שיש להסמיכו להדלקת נרות שבת, ונראה שלכתחילה יש להסמיך תוך 30 דקות לשקיעה ואף במקומות שמדליקים נרות שבת 40 דקות לפני השקיעה בשבת זו ראוי להדליק נרות חנוכה חצי שעה לפני השקיעה (סימן תרע"ט סעיף א' ועי' שבת כג', ובלבד שלא יקדים, וכתב הבה"ל תרע"ב ד"ה 'ולא מקדימים' שעד חצי שעה קודם נחשב שלא (הקדים)

אם כבו הנרות בערב שבת לדעת התרומת הדשן והשולחן ערוך בסי' תרע"ג סעי' ב' אינו חייב לשוב ולהדליקם אך ראוי להחמיר לחזור ולהדליק אבל דעת הט"ז הובא במשנה ברורה שם ס"ק כו' שכל עוד שמותר להדליק חייבים לשוב ולהדליק ולא ברכה.

נרות חנוכה ואחר כך נרות שבת

יש להדליק נרות חנוכה ואחר כך נרות שבת (אורח חיים תרע"ט סעיף א').

ואף כשהאשה מדליקה נרות שבת והאיש נרות חנוכה על פי סוד יש להקדים נרות חנוכה (בא"ח פרשת וישב).

אישה אלמנה וכדו' שכבר הדליקה נרות שבת אינה יכולה להדליק שוב בעצמה נרות חנוכה [כיון שהדליקה נרות שבת – קבלה שבת בהדלקתה ונאסרה במלאכה], אלא תאמר לאחר להדליק והשליח יברך 'להדליק' והיא תברך 'שעשה ניסים'.

איש שמדליק נרות שבת, לכתחילה ידליק קודם נרות חנוכה ואחר כך נרות שבת וכו"ל [כיון שחוששים לכתחילה לשיטת הסוברים שאיש מקבל שבת בהדלקת נרות], ובדיעבד אם כבר הדליק נרות שבת ידליק אח"כ נרות חנוכה

הדלקת נרות חנוכה בערב שבת

בהדלקה בערב שבת חנוכה צריך שהנרות ידלקו לכל הפחות חצי שעה לאחר צאת הכוכבים. [מ"ב סי' תרע"ט ס"ק ב', ובה"ל סי' תרע"ב סעי' א' ד"ה 'ובלבד'].

נרות צבעוניים של ילדים שדולקים רק חצי שעה, בערב שבת אין להשתמש בהם לילדים מעל גיל חינוך כי צריך שהנרות ידלקו לכל הפחות חצי שעה אחרי הכוכבים וכו"ל, ובדיעבד לילדים מספיק אם ידלקו אף חצי שעה אחרי השקיעה, אך נרות צבעוניים אלו אינם דולקים אפילו שיעור זה, ולילדים בער"ש יש להשתמש בנר שידלק לכל הפחות חצי שעה אחרי השקיעה, אך אם אין אפשרות אחרת יש לסמוך על הפמ"ג סי' תרע"ב א"א ס"ק א', שצייד להקל בדיעבד שיצא יד"ח אם דלקו הנרות חצי שעה מפלג המנחה.

טלטול כסא או שולחן שעליו נרות חנוכה בשבת

אם מדליק נרות חנוכה על כיסא ורוצה להזיז את הכיסא לאחר שהנרות כבו, אם מטרת ההזזה היא כדי שהחנוכיה לא תגנב אין שום היתר להזיז את הכיסא אף לאחר שכבו הנרות [ורק ע"י טלטול בגופו מותר]. אבל אם מטרת ההזזה היא כדי שיוכלו להשתמש במקום, או כדי לאפשר לסגור את הדלת – לכתחילה יש להניח תכשיטים וכדומה שיקרים יותר

ברכת סופגניות

סופגניות יש בהם ארבעה סוגים -

א. סופגניות אפיות שברכתם היא 'המוציא' (אף שיש לדון שנעשה לתענוג) [ואם הסופגניה נילושה בהרבה שמן כדלקמן אות ד' ברכתה 'מזונות', אך אין לאכול יותר משיעור ארבע ביצים].

ב. סופגניות העשויות מבצק של חלות שמוסיפים לו לאחר האפיה סוכר וריבה וטעמו מתוק קצת, ומטגנים את הבצק בשמן באופן שאין טעם השמן מורגש היטב בעיסה אלא רק בשכבה החיצונית, שבזה הדין שלכתחילה יאכלם בתוך סעודה ויכון בברכת 'המוציא' לפטור את הסופגניות, ואם אוכלם שלא בתוך הסעודה מברך 'מזונות' ו'על המחיה', ואפי' אם יאכל כמות גדולה מאוד מברך 'על המחיה', אבל ירא שמים יאכלם רק בתוך הסעודה וכן"ל, ויכון ב'המוציא' לפטור, ואם לא כיון - אם אוכל את הסופגניה באמצע הסעודה לשובע, נפטר ב'המוציא', ואם אוכל את הסופגניה לתענוג [בתוך הסעודה] יפטרנו בדבר שודאי ברכתו 'מזונות' כגון דגני 'כריות' וכדו' שיש בו את שלושת התנאים של פת הבאה בכיסנין (סי' קסח' סע' יג' ובה"ל שם ד"ה 'וירא שמים').

ג. כאשר הבצק עשוי מבצק של חלה מתוקה ומטוגן בשמן עמוק באופן שטעם השמן מורגש היטב בעיסה שאז ברכתו מזונות, שאז יש מקלים שאף ירא שמים יכול לאוכלו שלא בתוך הסעודה עד שיעור ארבע ביצים (ט"ז סי' קסח' ס"ק יט', מ"ב שם ס"ק פה' ובה"ל ד"ה 'וכל זה').

ד. בצק שגילוש בהרבה שמן באופן שטעם השמן מורגש היטב עד שטעמו עיקרי ביחס לקמח שאז דינו כפת הבאה בכיסנין, ואז אפשר לאכול אף לירא שמים עד שיעור ארבע ביצים ונראה שאפשר לאכול אף עד שיעור קביעות סעודה בוקר וערב (הטעם, כיון שלפי דעת הר"ש שמובא בשו"ע שם סע' יג' אף אם אוכלים שיעור קביעות סעודה בוקר וערב ברכתו 'על המחיה', ואף שכתב השו"ע שירא שמים יחמיר - זה רק בבצק רגיל אבל בבצק שגילוש בהרבה שמן אף ירא שמים יכול לאכול עד שיעור קביעות סעודה בוקר וערב (סי' קסח' סע' ז' ומ"ב ס"ק לג').

מהחנוכיה ובשעת הצורך אפשר להקל להניח חלות הנצרכות לשבת על הכיסא ואז אפשר להזיז את הכיסא.

אבל נראה שיש להחמיר שלא מהני להניח התכשיטים על בית החנוכיה כדי לטלטל את בית החנוכיה.

זמן הבדלה במוציא שבת חנוכה

נחלקו הפוסקים האם להקדים הדלקת נר חנוכה [לאחר אמירת 'אתה חוננתנו' או 'ברוך המבדיל'] להבדלה או שיש להקדים את ההבדלה ולהלכה דעביד כמר עביד ודעביד כמר עביד, ונראה שבמקומות שמתפללים מעריב בזמן ויש לחוש שאם יעשו הבדלה לפני נרות חנוכה יעבור זמן ההדלקה יש להדליק נרות חנוכה לפני הבדלה (סי' תרפ"א).

הדלקת נרות בבית הכנסת

יש להניח את הנרות בקיר הדרומי של בית הכנסת אך לכתחילה אין להניחם על החלון של הקיר הדרומי ולא על מדף המחובר לקיר עצמו אלא על שולחן ליד הקיר הדרומי וצריך להשאיר רווח בין השולחן לקיר, כדי שהמדליק יעמוד כשאחוריו לדרום ופניו לצפון בין הנרות לכותל, ויניח הנרות ממזרח למערב ומתחיל ביום הראשון מהנר הימני שסמוך לארון הקודש [הנר המזרחי], ובשאר הימים מתחיל מהנר השמאלי וממנו פונה לימין [דהיינו שמדליק ממערב למזרח] (משנ"ב תרע"א ס"ק מב' - מג', שעה"צ סי' תרע"ו סק' כא').

ובמקומות שאין אפשרות להניח על שולחן ליד הקיר הדרומי וכן"ל ומניחים על מדף שעל הקיר או בחלון בית הכנסת, לדעת השו"ע יש להתחיל ביום הראשון עם הנר הימני [דהיינו הנר המערבי הרחוק מארון הקודש, ויש בזה חסרון שאינו הנר הסמוך לארון, ובשו"ת חת"ס או"ח קפו' ציון במ"ב הנ"ל כתב שיש להתחיל להדליק בנר הסמוך לארון הקודש כמו שבביהמ"ק היה הנר המערבי סמוך לארון הברית] ובשאר הימים מדליק משמאל לימין [ממזרח למערב מהנר החדש], ולשיטת הגר"א מתחיל מהנר השמאלי הסמוך לארון הקודש ובשאר הימים מתחיל מהנר השמאלי הסמוך לארון ופונה משמאל לימין [ובאופן זה מדליק את הנר הישן תחילה].